

ประสิทธิภาพของการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับงานโลจิสติกส์

โดยชนิด โสรรัตน์

ประธานกรรมการ V-SERVE GROUP

รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

3 เมษายน 2552

บทบาทของการบรรจุภัณฑ์ (Packaging) จะมีพันธกิจหลักเพื่อการขนย้าย , เก็บรักษาสินค้าให้คงสภาพ และสามารถจัดเรียง รวบรวม อยู่ในเนื้อที่ซึ่งจำกัด ให้มีประสิทธิภาพการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะส่งผลต่อการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพและต่อต้านทุนโลจิสติกส์ อีกทั้ง บรรจุภัณฑ์ที่ดี จะมีการออกแบบเพื่อให้ทำหน้าที่ในการป้องกันสินค้าที่บรรจุอยู่ภายในไม่ให้ได้รับความเสียหายหรือเสื่อมค่าทั้งในระหว่างการขนส่งและหรือระหว่างการเก็บเพื่อรอส่งมอบ นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ยังสามารถช่วยให้การจัดวางหรือจัดเรียงสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีส่วนสำคัญในฐานะเป็น “Logistics Supporting” ที่จำเป็นต่อการขนย้ายสินค้าจากแหล่งต้นน้ำให้มีการส่งต่อสินค้าผ่านกิจกรรมต่างๆทางโลจิสติกส์ จนสินค้าไปสู่ผู้รับปลายทางและผู้บริโภค ในสภาพที่ปลอดภัยมีความสะดวกและมีต้นทุนในการส่งมอบที่ประหยัด ทั้งนี้ แพคเกจจิ้งหรือการบรรจุภัณฑ์ มีความหมายรวมถึง ภาชนะ , กล่อง , หีบ , ห่อ , ลัง , พาเลท , ตู้ หรือสิ่งอื่นใดที่ทำหน้าที่เพื่อการบรรจุวัตถุดิบสินค้าหรือสิ่งของไว้ภายใน จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบโลจิสติกส์มีประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือในการกระจายสินค้าตลอดโซ่อุปทานจนไปสู่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค

นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ยังมีบทบาทต่อการส่งเสริมทางการตลาด (Market Promotion) โดยการเน้นในเรื่องของความสวยงาม ความสะอาดและดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคให้มีการตัดสินใจซื้อ บรรจุภัณฑ์ในยุคปัจจุบันจึงทำหน้าที่ในการสร้าง “Image” หรือภาพลักษณ์ ของสินค้าก่อนที่ผู้ซื้อจะเห็นตัวสินค้าจริง (ซึ่งอยู่ภายใน) จะเห็นได้ว่า ภายใต้การแข่งขันที่รุนแรง บรรจุภัณฑ์ที่บรรจุสินค้าสำหรับผู้บริโภคจะมีการดีไซน์รูปแบบหรือสีต้นเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ รวมถึงมีข้อความประชาสัมพันธ์และโฆษณาสินค้าที่บรรจุอยู่ภายใน ในปัจจุบันบรรจุภัณฑ์จึงมีบทบาทต่อประสิทธิภาพของการส่งมอบสินค้าภายใต้ความพึงพอใจของสินค้า อย่างไรก็ตาม แพคเกจจิ้งไม่ใช่มีบทบาทเฉพาะเพียงที่สำหรับใส่หรือบรรจุสินค้าแต่ยังเกี่ยวข้องกับรูปลักษณ์และการเพิ่มคุณค่าของสินค้า เพื่อให้ขายสินค้าได้ง่ายขึ้น หรือขายสินค้าได้ราคาที่ดีกว่า กล่าวคือ ทำหน้าที่เป็น Marketing Image ในการช่วยให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจซื้อสินค้า ขณะเดียวกันแพคเกจจิ้งยังจะออกแบบให้สะดวกต่อการจับต้องหรือหยิบฉวย (Handling) ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกของผู้บริโภคและหรือเพื่อการเคลื่อนย้ายในคลังสินค้าหรือศูนย์กระจายสินค้า รวมทั้ง เพื่อการขนส่งและการส่งมอบสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรจุภัณฑ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญให้ระบบโลจิสติกส์มีการขับเคลื่อนเป็นแบบพลวัตร

อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงบทบาทของบรรจุภัณฑ์ในฐานะที่เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของโลจิสติกส์ บทบาทที่สำคัญน่าจะมี 3 ประการ คือ ประการแรก ทำหน้าที่ด้าน Storage Supporting ในการปกป้องและเก็บรักษาสินค้าไม่ให้ได้รับความเสียหายและให้เกิดความสะดวกในระหว่างการจัดเก็บ ประการที่สอง ทำหน้าที่

Transport Supporting เพื่อให้เกิดความสะดวกและมีความปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายเพื่อการขนส่ง ประการที่สาม ทำหน้าที่ Cost Supporting ในการทำให้ประหยัดเนื้อที่ ทั้งเพื่อการเก็บรักษาและเพื่อการขนย้ายสินค้าหรือการขนส่งเนื่องจากสามารถจัดวางเรียงทับซ้อนกันได้ในทางสูง ซึ่งหากไม่มีบรรจุภัณฑ์ก็ไม่สามารถที่จะทำได้ โดยการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จะต้องคำนึงถึงความสะดวกในการเคลื่อนย้ายและการจับต้อง หยิบจับด้วยมือหรือ “Handling” ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อประสิทธิภาพทั้งด้านโลจิสติกส์และการจัดจำหน่าย โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์เพื่อการขายปลีก เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบไว้เพื่อความสะดวกต่อการส่งมอบให้กับผู้บริโภคโดยตรง จึงมีการออกแบบและดีไซน์ให้มีความสะดวกตามีรูปร่างที่เหมาะสมแก่การใช้งาน และเป็นสื่อโฆษณาภายในตัวเอง รวมถึง ทำหน้าที่ในการปกป้องสินค้า นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์เพื่อการขายปลีกยังต้องเน้นขนาดและน้ำหนักเหมาะสมต่อการวางในชั้นวางของตามห้างสรรพสินค้า และหรือร้านสะดวกซื้อ เช่น เนื้อที่ของผู้โชว์หรือผู้แช่เย็น ฯลฯ รวมถึง ความสะดวกของผู้บริโภคในการหยิบ-ฉวย บางครั้งขนาดที่ใหญ่เกินไปของแพคเกจจึงส่งผลกระทบต่อความยุ่งยากในการ “Handling” ของผู้บริโภค จนนำไปสู่การตัดสินใจไม่ซื้อสินค้านั้นๆ นอกจากนี้ การออกแบบบรรจุภัณฑ์หรือแพคเกจจึงจะต้องมีขนาดและน้ำหนักที่ออกแบบให้สะดวกในการจัดเก็บเพื่อการป้องกันรักษาไม่ให้สินค้าเสียหายในระหว่างการเก็บรักษาในคลังสินค้าหรือจากการขนส่งและให้มีความสะดวกต่อการส่งมอบสินค้าไปสู่ผู้ขายปลีกหรือขายส่ง ซึ่งบรรจุภัณฑ์ตรงนี้จะมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการกระจายสินค้า ที่เรียกว่า DC หรือ ศูนย์กระจายสินค้า ซึ่งการออกแบบแพคเกจจึงจะต้องมีความสัมพันธ์กับความสะดวกในการขนส่งสินค้า โดยให้สามารถจัดเรียงหรือวางให้สามารถใช้พื้นที่ได้น้อยที่สุด เพื่อใช้ในการขนส่ง รวมถึง มีการออกแบบแพคเกจเหล่านี้ให้มีสภาพแข็งแรงในการป้องกันการกระแทกหรือป้องกันละอองน้ำหรือน้ำ ไม่ให้สินค้าได้รับความเสียหายในระหว่างการเคลื่อนย้ายหรือขนส่ง เช่น ลังไม้ หรือที่บรรจุในพาเลท

เห็นได้ว่า แม้แต่ตู้คอนเทนเนอร์ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของ Packaging เพื่อให้เกิดความสะดวกในการบรรจุสินค้าให้ได้เนื้อที่มากที่สุด เพื่อการขนส่งทั้งด้วยรถบรรทุกหรือด้วยคอนเทนเนอร์เพื่อการขนส่งสินค้าทางเรือหรือ ULD เพื่อการขนส่งสินค้าทางอากาศ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อให้มีความสะดวกในการที่จะส่งต่อสินค้าในแต่ละช่วงการส่งมอบ จากประเภทพาหนะหนึ่ง ไปอีกประเภทหนึ่งในรูปแบบการขนส่งทางไกลที่เป็น MTO หรือ Multimodal Transport ดังนั้น บทบาทของบรรจุภัณฑ์ที่จะมีส่วนสำคัญต่อภาคการผลิตและประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ ซึ่งจะมีการเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนสินค้าทางไกลกันมากยิ่งขึ้น บรรจุภัณฑ์จึงมีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของการลดต้นทุนโลจิสติกส์และมีส่วนสำคัญเพื่อให้ระบบโลจิสติกส์มีการขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านเชิงเวลาของการขนส่งและต้นทุน ทิศทางการพัฒนาระบบบรรจุภัณฑ์จะต้องสอดคล้องกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในรูปแบบที่เป็น e-Sealing และ RFID ซึ่งจะทำให้ระบบบรรจุภัณฑ์ ในอนาคตจะต้องเป็น e-Packaging อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้.....